

ورزش آموزشگاه، بال پرواز ورزش قهرمان

گفت و گو با رضا عموزاده خلیلی،
رئیس پیشین فدراسیون ورزش مدارس:
سماحه آزاد

اشاره

رضا عموزاده خلیلی، نخستین مسئول تربیت بدنی آموزش و پرورش استان سمنان پس از انقلاب اسلامی است. گرچه او فعالیتش در آموزش و پرورش را با معلمی ورزش آغاز کرده اما پس از آن مسئولیت‌های دیگری را نیز تجربه کرده است. از جمله کارشناس مسئول پژوهش و تحقیقات اداره کل تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش، ریاست فدراسیون ورزش مدارس و نیز مدیر کل تربیت بدنی آموزش و پرورش. عموزاده خلیلی معتقد است اگر قرار است به ورزش کشور خدمت کنیم، باید ورزش دوره ابتدایی را جدی بگیریم؛ آن هم با احیا و تقویت بازی‌های دبستانی. وی در مصاحبه‌ای که پیش رو دارید از ورزش مدارس و ورزش آموزشگاهی با عنوان «بال پرواز ورزش قهرمانی» یاد کرد که باید مورد توجه مسئولان آموزش و پرورش و فدراسیون‌ها باشد.

ارائه می‌شد که اگر آن‌ها وارد منطقه و مدرسه‌ای شدند که معلم ورزش نداشت، از مسائل ابتدایی تربیت بدنی مطلع باشند. من برای اینکه بتوانم این درس را تدریس کنم، به اصرار و خواسته خودم چند ساعتی را به مدارس ابتدایی رفتم تا ببینم روشی که به دانشجویانم درس می‌دهم چه مشکلات و مسائلی دارد. خودم باید این موضوع را تجربه می‌کردم؛ نمی‌توانستم چیزی را در درس دهم که خود تجربه نکرده بودم. البته در دبیرستان و برای دانشجویان تدریس کرده بودم اما در مورد دوره ابتدایی حساسیت داشتم. مثلاً درباره بازی‌های دبستانی هیچ تجربه‌ای نداشتیم و تنها چیزهایی درباره آن خوانده بودیم و به دانشجویان منتقل می‌کردیم. اما برای اینکه خودم مسائل دوره ابتدایی را درک کنم مدتی را در این دوره تدریس کردم.

● پس شما در آن دوره بین ورزش مقاطع مختلف تفاوت قائل بودید. با توجه به این موضوع فکر می‌کنید تربیت بدنی در هر دوره باید چه ویژگی‌هایی داشته باشد؟

این‌ها در مباحث تئوریک کاملاً تعریف شده ولی مهم این است که براساس تعاریف عمل کنیم. این مهم است که چقدر از مبانی علمی تربیت بدنی را عملی می‌کنیم. به عنوان مثال اگر می‌خواهیم به ورزش کشور خدمت کنیم و به مراحل علمی در

● آقای عموزاده خلیلی! شما هم تجربه فعالیت‌های ستادی را دارید و هم تجربه تدریس در حوزه تربیت بدنی. از این تجربه برایمان بگویید.

بله. من هم در هنرستان و هم در تربیت معلم رشته تربیت بدنی را تدریس کرده‌ام. یکی از درس‌هایی که در تربیت معلم (هم دانشجویان تربیت بدنی و هم دانشجویان رشته‌های دیگر) تدریس می‌کردم روش تدریس تربیت بدنی بود. این درس به این دلیل به دانشجویان رشته‌های دیگر هم

ورزش اعتقاد داریم باید آنچه را که بچه‌ها در دوره ابتدایی نیاز دارند تأمین کنیم. من معتقدم اگر می‌خواهیم مراحل ابتدایی ورزش‌ها و رشته‌های گوناگون را آموزش دهیم باید بازی‌های دبستانی را به‌طور جدی پیگیری کنیم.

اما در جواب سؤال شما می‌توانم بگویم مطمئناً اگر آمادگی جسمانی بچه‌ها را با توجه به تئوری رشد حرکتی پیش ببریم قدم‌های خوبی در حوزه ورزش برداشته می‌شود. یکی از مسائل مهم در این حوزه این است که در آموزش‌های دوره ابتدایی بر چه چیزی تأکید می‌کنیم؟ آیا معتقدیم باید آموزش‌های تکنیکی ارائه شود یا با بازی‌های دبستانی و آمادگی جسمانی، فیزیک بدنی‌شان را برای سایر رشته‌های در دوره‌های بعد آماده کنیم؟ و یا اینکه راحت‌ترین کار را انتخاب کنیم و فوتبال و والیبال و... آموزش دهیم؟

● یعنی شما معتقدید بهتر است در این دوره بازی‌های دبستانی را جدی بگیریم؟

بله. بازی‌های دبستانی در دوره ابتدایی باید احیا شوند. چون در این بازی‌ها علاوه بر اینکه مراحل رشد حرکتی کودک را مورد نظر قرار می‌دهیم، شخصیت او هم قابل‌شناسایی و تقویت خواهد بود. اگر بازی‌های دبستانی فراموش شده باید احیا شود و اگر هست باید به تقویت آن پرداخت. حتی پیش از انقلاب تعدادی از عزیزانی که پیش‌کسوت این رشته بودند کتاب‌هایی را در این زمینه نوشته بودند. بعد از انقلاب نیز کتاب‌های خوبی در این زمینه منتشر شد. اگر به این کتاب‌ها دقت کنید خواهید دید که ابتدای همه آن‌ها اهداف بازی نوشته شده است. یعنی قبل از تعریف و اجرای بازی، هدف آن مشخص شده است. هدف بازی می‌تواند تربیتی، اجتماعی و... باشد. یعنی بازی به‌گونه‌ای طراحی می‌شود که این اهداف محقق شوند.

● در صحبت‌هایتان اشاره کردید که اگر می‌خواهیم کاری در حوزه ورزش کشور انجام دهیم باید از دوره ابتدایی شروع کنیم. یعنی به‌نظر شما ورزش مدرسه‌ای می‌تواند پیش‌زمینه‌ای برای ورزش قهرمانیمان باشد.

قطعاً همین‌طور است.

● آیا نمونه بارز این موضوع را هم امروز در تیم والیبال کشورمان می‌بینیم؟

بله. در دوره‌ای استعدادیابی در مدارس آغاز و به این منظور پایگاه‌هایی در هر منطقه تشکیل شد.

مدتی پیش که با آقای هوتهم رئیس انجمن والیبال آموزشگاه‌های کشور گفت‌وگویی داشتم. ایشان هم به این نکته اشاره کردند که چند نفر از بازیکنانی که الان عضو تیم ملی والیبال کشور هستند، از همان کسانی‌اند که در دهه ۸۰ در مسابقات قهرمانی آموزشگاه‌های جهان که توسط فدراسیون بین‌المللی ورزش مدارس برگزار شده بود، شرکت کرده و مقام سوم را به‌دست آورده بودند.

اما در مورد ورزش‌های دیگر این اتفاق کمتر افتاده است.

برای پاسخ به این سؤال باید چند طرح تحقیقاتی صورت بگیرد. اواخر دوره‌ای که مدیرکل تربیت‌بدنی بودم، از دوستانمان در بخش تحقیقات خواش کردم دانش‌آموزانی را که در مسابقات دوره ابتدایی (نونهالان) شرکت می‌کنند و نیز دانش‌آموزان دبیرستانی را ارزیابی کنند تا ببینیم به چه مرحله‌ای می‌رسند. اعضای تیم ملی جوانان و امید را هم ردیابی کنیم و ببینیم چه تعدادی از این افراد ورزش آموزشگاهی و کانون‌های ورزش آموزش‌وپرورش را پشت سر گذاشتند. نمی‌دانم این تحقیق صورت گرفت یا نه اما فکر می‌کنم برای پاسخ به این سؤال باید طرحی تحقیقاتی به این شکل انجام شود.

● به‌نظر می‌رسد در این میان باید نظام استعدادیابی منسجمی هم باشد.

بله. البته در وظایف و اهداف آموزش‌وپرورش چیزی به‌نام استعدادیابی نیست چون در این مرحله بیشتر جنبه‌های تربیتی ورزش مطرح است. اما همکاری با فدراسیون‌ها برای استعدادیابی می‌تواند جزء کارهای آموزش‌وپرورش باشد. اگر فدراسیون‌ها تمایل داشته باشند می‌توانند سرمایه‌گذاری کنند و استعدادها را به کمک آموزش‌وپرورش کشف کنند و پرورش دهند. این موضوع نیازمند همکاری دوجانبه است. ما به جایی مثل سازمان ملی پرورش استعدادها درخشان که دانش‌آموزان نخبه را شناسایی می‌کند و پرورش می‌دهد، البته در حوزه ورزش، نیاز داریم که اگر به کمک فدراسیون‌ها این اتفاق بیفتد می‌تواند کمک خوبی برای ورزش کشورمان باشد.

● با توجه به اینکه شما تجربه معلمی هم دارید، فکر می‌کنید معلم ورزش باید چه مهارت‌هایی داشته باشد تا بتوان او را موفق دانست؟

برخی ویژگی‌ها عمومی هستند که باید همه معلمان داشته باشند، اما معلم تربیت‌بدنی به‌دلیل جایگاه و شرایطش، رابطه صمیمانه‌تری

اگر می‌خواهیم به ورزش کشور خدمت کنیم و به مراحل علمی در ورزش اعتقاد داریم باید آنچه که بچه‌ها در دوره ابتدایی نیاز دارند تأمین کنیم

آن‌ها خانواده است. خانواده نباید چنین نگاهی داشته باشد. در وهله اول خانواده باید بداند که ورزش چه اهمیتی دارد تا بتواند مدرسه را تحت تأثیر قرار دهد. همچنین مراکز تربیت معلم و دانشگاه‌ها که نیروهای انسانی را تربیت می‌کنند باید نگاه درست را ایجاد کنند. در آموزش‌های ضمن خدمتی هم که برای مدیران و معلمان برگزار می‌شود ورزش باید جایگاه خود را داشته باشد و تنها مختص معلم ورزش نباشد. به یاد دارم در سفری که برای بازی‌های آسیایی به هیرووشیما رفته بودیم از چند مدرسه هم بازدید کردیم. در گفت‌وگویی که با چند تن از مدیران داشتیم درباره معیارهای انتخاب معلمان در ژاپن سؤال کردیم. ایشان پاسخ دادند برای انتخاب معلمان چهار امتحان در چهار حوزه گرفته می‌شود که شامل ورزش، هنر، آشپزی و در نهایت رشته تخصصی معلم است.

یعنی در آنجا ۲۵ درصد امتحان ورودی معلمی علم تخصصی معلم است، ۷۵ درصد باقی‌مانده ورزش و هنر و آشپزی است! به نظر من باید در کشور ما هم این نگاه حاکم شود. به خصوص معلم ابتدایی که باید معجونی از همه این مهارت‌ها باشد. امروزه نگاه به ورزش در دنیا تغییر کرده است. گمان می‌کنم ابتدا باید نگاه کلان مسئولان تعلیم و تربیت به ورزش تغییر کند، یعنی باید به ورزش به عنوان یک مقوله تعلیم و تربیت نگاه شود نه صرفاً یک زنگ باری به هر جهت.

● علاوه بر خانواده‌ها و نگاه تربیت‌بدنی فکر می‌کنید باید چه کار دیگری برای ارتقای جایگاه تربیت‌بدنی در مدارس باید انجام داد؟

ببینید! در برهه‌های زمانی گوناگونی بر برنامه درسی تربیت‌بدنی تأکید می‌شود. برنامه توسط دو گروه اجرا می‌شود؛ یکی مسئولان و دست‌اندرکاران نظام تعلیم و تربیت و دیگری معلمان. اگر ما به ورزش اعتقاد نداشته باشیم و خارج از مصاحبه و سخنرانی برای ورزش حرمت قائل نباشیم تلاش‌هایمان ابر خواهد بود. درباره معلم ورزش هم باید اهمیت درسش و نیز جایگاه شخصیت خود معلم را مشخص کنیم. در دوره‌ای که ما مسئولیت داشتیم ابتدا سعی کردیم جایگاه معلم ورزش برای مدرسه و اجتماع شناخته شود.

بنابراین خیلی از برنامه‌هایمان را روی این موضوع متمرکز کردیم که شخصیت و جایگاه معلم ورزش معرفی و مشخص شود. برای این کار ابتدا باید همه

با دانش‌آموزان دارد، به خصوص وقتی بچه‌ها عضو یکی از تیم‌ها می‌شوند حتی والدین هم ارتباط بیشتری برقرار می‌کنند. از این رو داشتن اطلاعات فرهنگی و اجتماعی برای معلم ورزش ضروری است. برجستگی‌های اخلاقی نیز گرچه برای هر انسانی ضرورت دارد ولی برای معلم ورزش این خصیصه جزء ضروری‌ترین ویژگی‌هاست.

رهبری و مدیریت در ورزش هم بسیار مهم است. مدیریت کلاس ورزش با کلاس‌های درس که در چار دیواری یا اتاق مشخصی برگزار می‌شود با مدیریت کلاس ورزش که در فضایی گسترده‌تر برگزار می‌شود متفاوت است. هم‌چنین معلم ورزش باید به‌طور هم‌زمان اطلاعات مختلف از رشته‌های گوناگون داشته باشد.

فکر می‌کنید طی کردن مدارج علمی می‌تواند در این زمینه به معلمان کمک کند یا تنها تجربه کافی است؟

هر دو لازم و ملزومند. در برهه‌ای بسیاری از معلمان ما دیپلمه بودند. در آن دوره برنامه‌ریزی‌هایی صورت گرفت و تلاش‌های زیادی شد تا علاوه بر دوره‌های کوتاه‌مدت، دوره‌های دانش‌افزایی برای معلمان برگزار شود. چرا که برای دوره‌های تخصصی دوره‌های کوتاه‌مدت لازم است ولی برای دوره‌های علمی ضرورتاً باید دوره‌های دانشگاهی طی شود. تلاش و هدف‌گذاری ما در آن برهه زمانی این بود که معلمان دیپلمه به فوق‌دیپلم و معلمان فوق‌دیپلم به لیسانس ارتقا پیدا کنند. تعداد زیادی از معلمان از طریق دوره‌های ضمن خدمت ارتقا پیدا کردند و این هدف محقق شد. در آن دوره ما دوره‌های ضمن خدمت را بسیار تقویت کردیم و معلمان زیادی این مراحل را طی کردند. قطعاً طی کردن مدارج علمی می‌تواند مؤثر باشد و اصلاً یک ضرورت است.

● گرچه بسیاری از مدارس به ورزش هم اهمیت بسیاری می‌دهند اما برخی از معلمان معتقدند که هنوز درس ورزش مظلوم واقع می‌شود. از سوی دیگر بسیاری از خانواده‌ها هم به این درس توجه زیادی ندارند و تمام هم و غم خود را صرف دیگر درس‌های فرزندشان می‌کنند. این نگاه خانواده‌ها را چگونه می‌توان تغییر داد؟

ما باید چند موضوع را بررسی کنیم که یکی از

باید به ورزش به‌عنوان یک مقوله تعلیم و تربیت نگاه شود نه صرفاً یک زنگ، باری به هر جهت

همه دانش آموزان به معلم ورزش تقدیم شود. یعنی مدیران موظف شده بودند در روز اول مدرسه با این تقدیرنامه و کرنومتر از معلم ورزش تقدیر کنند. پس از آن خیلی از حوزه‌های دیگر هم این کار را کردند. هر معلمی، وقتی احساس کند که در نظام مدرسه جایگاه رفیعی دارد، مطمئناً هر کاری از دستش برآید برای دانش آموزان انجام می‌دهد. بنابراین در کنار یک برنامه منسجم علمی از مواردی مانند جایگاه و نیازهای روحی معلم نباید غافل شویم؛ این موضوع به اندازه خود برنامه اهمیت دارد. برنامه لازم است اما کافی نیست. اگر بهترین برنامه را بنویسیم اما مجری‌های خوبی نداشته باشیم به هیچ وجه موفق نخواهیم بود. مهم‌ترین، مهم‌ترین و باز هم مهم‌ترین بخش کار ما معلم است. به خصوص معلم ورزش که نگاه به او در جامعه ما نگاه کاملی نیست. ما دست‌اندرکاران آموزش و پرورش باید بیش از جامعه به معلم ورزش بها دهیم در آن صورت است که برنامه‌های علمی مان راحت اجرا می‌شود.

● و در نهایت فکر می‌کنید اکنون وضعیت تربیت بدنی در آموزش و پرورش چگونه است؟
e در شرایط فعلی ورزش مدارس کمی تنها گذاشته شده است. حتی معتمد وزارت ورزش و جوانان هم نگاهی را که باید به ورزش مدارس داشته باشد، ندارد. با این حال خوشبختانه تحصیل کرده‌های تربیت بدنی در وزارت ورزش بیشتر از گذشته شده‌اند و انتظار از آن‌ها این است که ورزش آموزشگاه‌ها را به عنوان یک بال خود بدانند تا بتوانند پرواز کنند.

متوجه می‌شدند که برخلاف آنچه به نظر می‌رسد، کار معلم ورزش دشوار است. به همین دلیل بعد از دو سال گفت‌وگو با سازمان امور اداری ثابت کردیم که کار معلم ورزش دشوار است. در آن برهه ۱۵ درصد حق سختی کار برای معلمان ورزش در نظر گرفتیم که بعد از ابلاغ بیشتر از جنبه مالی، جنبه روانی آن تأثیر داشت.

یکی دیگر از کارهایی که انجام دادیم و نمود بزرگی داشت - و همین جا باید از وزیر وقت، «دکتر نجفی»، تشکر کنم که ما هر پیشنهادی در جهت تقویت جایگاه معلم می‌دادیم ایشان می‌پذیرفتند- تهیه ابزار کار برای معلمان و یونیفرم ورزش بود. ما از دکتر نجفی این تقاضا را کردیم و به این ترتیب هزینه‌ها تعیین و به استان‌ها ابلاغ شد.

استفاده از لباس ورزشی در آن زمان صرفاً یک دستور اداری بود که به معلمان ورزش ابلاغ می‌شد تا با لباس گرم کن در زنگ ورزش حضور داشته باشند اما ما استفاده از کفش و لباس ورزشی را تصویب کردیم. یعنی معلم بایستی سالی یک یا دو بار لباس و کفش ورزشی تهیه می‌کرد و به این ترتیب با یونیفرم کاملاً مشخص در مدرسه حضور می‌یافت. لباس‌های هم‌رنگ و مشخصی برای معلمان ورزش مشخص شد و به این ترتیب برای معلم ورزش هویتی تعریف شد که آن را همه جا با خودش می‌برد. علاوه بر این کرنومترهای بسیار خوبی به عنوان ابزار کار معلمان تهیه کردیم. هم‌چنین تقدیرنامه‌ای با امضای وزیر به نام همه معلمان ورزش صادر شد تا در روز اول سال تحصیلی در برنامه صبحگاه و در مقابل

**اگر آمادگی
جسمانی بچه‌ها را
با توجه به تئوری
رشد حرکتی
پیش ببریم
قدم‌های خوبی
در حوزه ورزش
برداشته می‌شود**